

**NOVA
EVROPA
JAMČI
OBSTOJ
MANJŠIN**
str. 2

**"NAJ POCSI-
VAJO VU
MERI!"**
str. 4

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 24. oktobra 1991 • Leto I, št. 19 • Cena 10 forintov

SPOMIN NA UMRLE JE NAŠA KULTURA

Na začetku novembra, natančneje 1. novembra je dan vseh vernih duš ali, kakor ga imenujemo Slovenci, dan mrtvih. Ta dan obiskujemo grobove in prižigamo sveče.

Že stari Grki so imeli svoj praznik mrtvih in so verovali, da mrtvi ob tem času obiščejo svoja nekdanja bivališča, domove. Ta osnovna misel verovanja se je ohranila še do danes. Tudi danes se v Prekmurju in tudi drugod po Sloveniji še posebej pripravijo. Ko se mrtve duše ta dan vrnejo domov, naj bi si imele s čim postreči. Zato gospodinje v Prekmurju pečejo raztegnjeno testo, v katero dajo repo in pripravijo pijačo.

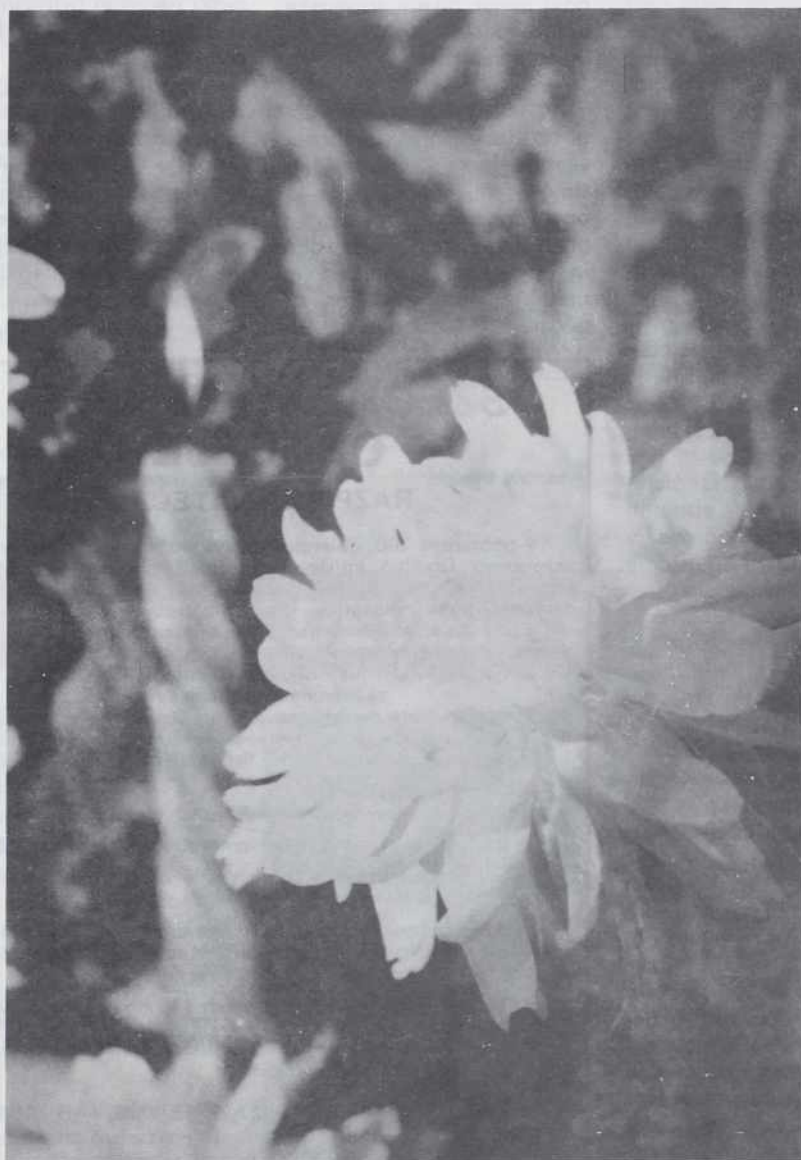
Tudi v Prekmurju so se ljudje oblekli, še danes je običajno tako, v črnino in šli na pokopališče. Prej so še lepo okrasili grobove. Ta dan pa na grobove nesejo cvetlice, vence, šopke in prižigajo sveče. Misel na umrle, na verne duše je ta dan zelo živa.

Tako so ta dan naše misli pri najdražjih, ki smo jih zgubili. Ob okraševanju grobov, prižiganju sveč se na pokopališču srečujemo domači in znanci. Najlepše je zvečer, ko vsa naša pokopališča zažarijo v sijaju svečk — lučk v spomin na umrle, v spomin vseh mrtvih.

Zakaj to pišem?

Prav bi bilo, ko urejamo grobove svojih najdražjih, da morda popravimo tudi gomilo tistih, ki so ostali s svojim grobom pozabljeni ali so njihovi svojci zelo daleč in ne morejo do groba.

Pa še nekaj je. Ob tem dnevu drugim ljudem radi kažemo — saj svojim najdražjim umrlim ne moremo več —, da mi lahko damo na grob več, bolj razkošno, ker pač imamo denar. Ne kažimo ob tem dnevu bogastva drugim ljudem, kajti to mrtvim nič več ne pomaga.

Če jim, ko so živeli, nismo namenili vse pozornosti, ki bi jo lahko in bi jo morali, je sedaj po njihovi smrti prepozno. Le skromno, z globkim čutom hvaležnosti do umrlega se lahko poklonimo njegovemu spominu. Ko nesemo sveče in cvetlice, šopke in vence na grob ali ta dan stojimo ob grobu, ne glejmo, kako nas drugi ljudje opazujejo in ali nas opazujejo, kako lepe cvetlice smo prinesli. Rajši se poklonimo spominu na našega najdražjega, v

mislih obudimo lepe trenutke, ki smo jih preživeli z njim, s hvaležnostjo za vse njegove dobre.

Pa še nekaj: kolikokrat mnogi med letom pozabijo na grobove svojih najdražjih. Prerašča jih trava, vse leto ni prižgana nobena sveča. Tudi vse leto so dnevi spomina na naše najdražje mrtve. Zapomnimo si to.

"PRIŽGIMO SVEČE IN PODAJMO SI ROKE!"

Kulturno društvo Őrség
Zveza Hrvatov na Madžarskem
Zveza Slovencev na Madžarskem
organiziramo

DEMONSTRACIJO

1. Protestiramo proti temu, da se konflikti med našimi južnimi sosedi rešujejo z nasiljem.
2. Zahtevamo, da se spoštuje pravica do samoodločbe tam živečih narodov.
3. Zahtevamo mednarodno priznanje samostojne Slovenije in Hrvaške.
4. Obsojamo, da so v oborožene konflikte prisiljene — proti njihovi volji — tudi druge tam živeče narodnostne skupnosti.
5. Zahtevamo, da se zagotovi varna vrnitev pribežnikov na njihove domove in vrnitev njihovega premoženja.
6. Zahtevamo, da se ne kaznujejo tisti, ki so zaradi vesti izrazili državljansko nepokorščino.

Vse tiste, ki se strinjate in se nam želite pridružiti, vabimo na **mirovno demonstracijo**, ki bo 19. oktobra ob 15. uri v **Őriszentpétu** (Železna županija)

Kdor ne bo mogel priti v Őriszentpéter, naj zvečer ob 6. uri za pet minut prižge svečo in jo dá v okno. Istočasno bodo zagoreli kresovi in sveče tudi na kraju mirovne demonstracije. Iz programa: Koncert skupine Lord (nekaj nenavadnega) in dve predskupini. Folklorni program hrvaških, madžarskih in slovenskih skupin, reproduktivni umetnik, govori in Hyde park za mir...

19. oktobra je bila v Őriszentpétu mirovna demonstracija. Razpis, ki ga objavljamo, je vabil vse miroljubne ljudi, naj prižgejo svečo za mir.

NOVA EVROPA JAMČI OBSTOJ MANJŠIN

V zadnjih letih, še posebno po konferenci o evropski varnosti in sodelovanju je v evropskih državah vloženi veliko naporov za več demokracije, varstvo človekovih pravic in izboljšanje položaja manjšin. O skrbi za manjšine je vse več mednarodnih deklaracij, priporočil in obvezujočih sklepov. Vse bolj se v evropskih državah zavedajo, da je urejen položaj narodov in manjšin pogoj za mir, varnost in stabilnost Evrope. Dramatični dogodki v Sovjetski zvezi in še posebno krvava vojna v Jugoslaviji so še povečali zahteve po drugačni, bolj demokratični Evropi, Evropi držav in regij, narodov in enakopravnih manjšin ter potrebo, da na pravice manjšin — torej tudi Slovencev na Madžarskem — ni mogoče več gledati kot na z vrha države dane privilegije, temveč kot na normalno uresničevanje naravnega prava, ki je pogoj za sožitje med večinskimi narodom in manjšino. Po položaju in odnosu do manjšine lahko ocenjujemo demokratično zrelost in kulturo večinskega naroda tudi v naših sosednjih državah, Madžarski in Sloveniji.

Tako Madžarska z vstopom v Svet Evrope kot mlada država Slovenija se po svojih močeh trudita, da raven manjšinske zaščite upošteva evropske standarde. Slovenski parlament je ob razglasitvi samostojne suverene države Slovenije sprejel posebno deklaracijo, v kateri je zagotovil vse pravice italijanski in madžarski narodni skupnosti po veljavnih mednarodnih pogodbah ter izrazil pričakovanje, da bodo sosednje države upoštevale in poglobljale z mednarodnimi konvencijami in dvostranskimi pogodbami doseženo raven zaščite slovenske manjšine. Republika Madžarske je tudi v praksi začela izboljševati položaj Slovencev na Madžarskem tako z zagotavljanjem več pravic, izdatnejšo materialno pomočjo za delovanje Zveze Slovencev na Madžarskem in s pripravo posebnega manjšinskega zakona, ki bo kmalu sprejet.

Kljub dobrim namenom dveh demokratičnih sosednjih držav in nekaterim nespornim premikom na bolje pa Slovenci na Madžarskem podobno kot večina pripadnikov drugih manjšin v evropskih državah s svojim položajem in razmerami še ne morejo biti zadovoljni.

Najprej je še veliko pravic deklarativnih in premalo konkretiziranih, omogočenih v praksi. To velja tudi za dvojezično šolstvo in znanje slovenskega jezika. Za vsako manjšino so najpomembnejši steber njenega obstoja in napredka lastni narodnostni kadri. V Porabju pa še močno pogrešamo ekonomiste, zdravnike, inženirje, veterinarje in duhovnike iz vrst Slovencev.

Drugi pomemben podatek in zaščitnik manjšine je njeno gospodarstvo. Že v preteklosti se je precej mlajših pripadnikov in izobražencev iz vrst manjšine odselilo iz ruralnih nerazvitih porabskih vasi v večja industrijska središča v notranjost Madžarske ter Slovence tako številčno kot materialno in kadrovsko osiromašilo. Če k temu dodamo, da porabski Slovenci nimajo kapitala, kake večje zasebne lastnine, niti kakšne lastne gospodarske ali finančne ustanove — celo kadrov, ki bi znali ustvariti tak kapital, ne —, je slika še bolj črna. Manjšina pa se mora tudi gospodarsko okrepiti, da bi se lahko obdržala pri življenju. Zato si Slovenci na Madžarskem tudi iz teh dodatnih razlogov želijo izboljšanje gospodarskih razmer in uspešno gospodarsko reformo ter spremembe v lastninjenju. Vse to namreč imajo urejeno pripadniki slovenske manjšine v Avstriji in Italiji. Obe sosednji državi, ki v medsebojnih odnosih vzorno sodelujeta, tudi še nista uspeli zadovoljivo razrešiti problema menjave dinarja oziroma forinta. Madžarsko — slovenska meja je tudi iz tega razloga še zaprta meja z denarnimi in administrativnimi omejitvami, kar gotovo ni v duhu današnje Evrope.

Forinta v Sloveniji preprosto ni mogoče zamenjati, dinarja ne na Madžarskem! Ali je to prispevek k odprti meji, večji skrbi za obe manjšini ob madžarsko-slovenski meji, spodbuda k večji izmenjavi blaga, kapitala in ljudi? Skrajni čas je, da ta problem med obema dobrima sosedama rešimo, seveda predvsem tako, da bosta tako forint kot novi denar mlade slovenske države postala konvertibilni ugledni valuti.

K tem prizadevanjem sodi tudi takojšnje odprtje novega mejnega prehoda Martinje-Gornji Senik, saj je to pogoj za boljše sodelovanje obeh držav, za tesnejše stike in povezavo manjšine z matično domovino ter za bogatejšo gospodarsko in

kulturno življenje in narodnostni obstoj Slovencev na Madžarskem.

Še bi lahko naštevali zastojanja za evropsko ravnijo zaščite manjšin. Dovolj bo torej dela tako za obe vladi kot za Zvezo Slovencev na Madžarskem, kajti nekaj za svoj obstanek in boljši položaj lahko in morete storiti Slovenci sami tudi tako, da boste ponosni na svojo narodno pripadnost in se borili za ohranitev slovenstva.

Izboljšanje gospodarskega, kulturnega in političnega položaja Slovencev na Madžarskem obe demokratični državi — Madžarsko in Slovenijo, zagotovo hitreje pelje v razvito in demokratično Evropo.

Geza BAČIČ

OD SLOVENIJE...

V 11 DRŽAV

Slovenija še vedno ni priznala nobena država, zato pa se počasi uveljavlja slovenski potni list. Doslej ga je priznalo že deset držav, in sicer: Litva, Latvija, Estonija, Avstrija, Hrvaška, Nemčija, Madžarska, Italija, Švica in nazadnje še Češko-Slovaška federacija ter Poljska.

PRIZNANJE SLOVENIJE NAJKASNEJE DO KONCA LETA

"Postopek za mednarodno priznanje Slovenije prihaja v zadnje, zelo kočljivo obdobje, v katerem bo treba sprejeti vse gospodarske, finančne in pravne ukrepe, da bi bila odcepitev od jugoslovanske federacije manj travmatična, "je dejal italijanski zunanji minister de Michelis po obisku slovenskega zunanjega ministra Rupla v Rimu.

Do formalnopravnega priznanja bo morda prišlo v dveh mesecih, vendar Italija že pripravlja osnovo za razpravo o vseh osrednjih dvostranskih vprašanih, gospodarskih odnosih in zaščiti manjšin.

SLOVENIJA DOBILA SAMOSTOJNI OLIMPIJSKI KOMITE

Zastopniki 34 slovenskih športnih zvez, ki se ukvarjajo z olimpijskimi športnimi vrstami in s tistimi, ki jih priznava Mednarodni olimpijski komite, so 15. oktobra v ljubljanskem Cankarjevem domu podpisali slovensko olimpijsko listino in s tem ustanovili Slovenski olimpijski komite.

NOVA DRŽAVA — STARI PROBLEMI?

Slovenija se je torej osamosvojila, ostali pa so stari problemi. Nezadovoljni delavci v mnogih podjetjih so začeli stavkati, za stavko pa so se odločili tudi zdravstveni delavci, saj so nezadovoljni s svojimi plačili in nasploh s položajem zdravstva.

SZÉCHENYI IN NAŠE OBDOBJE

RAZPIS ZA NATEČAJ

V počastitev 200. obletnice rojstva grofa Istvána Széchenyija razpisujejo Društvo književnikov, madžarski penklub, Ministrstvo za kulturo in šolstvo, Sklad za umetnost Republike Madžarske, Društvo novinarjev, Urad za narodne in etnične manjšine, Eötvösov sklad, Podjetje za gradnjo mostov, Madžarsko-britansko prijateljsko društvo, Britansko in Avstrijsko veleposlaništvo in Geotjejev inštitut v Budimpešti natečaj

za literarna in grafična dela.

Umetniška dela nja bi izpovedovala, kako živi v našem obdobju duhovna dediščina velikega reformatorja 19. stoletja. Prijavite se lahko v naslednjih literarnih oz. grafičnih zvrsteh.

1. Literarne vrste:

- a) pesem, pesnitev (v treh izvodih),
- b) kratka proza (največ 10 tipkanih strani, v treh izvodih),
- c) esej, študija in druge publicistične vrste (največ 10 tipkanih strani, v treh izvodih).

Lahko se udeležite z deli, ki še niso bila objavljena, in sicer v naslednjih jezikih: madžarsčini, angleščini, nemščini, hrvaščini, srbsčini, slovenščini, romunščini in slovaščini.

2. Grafika: v vseh grafičnih zvrsteh s tehniko razmnoževanja

(globinski, visok, ofset in sitotisk).

Velikost: 30 x 30 cm, največ 10 grafik (serije se štejejo za eno delo), brez paspartuja v treh izvodih.

Rok za vložitev: 31. januar 1992.

Naslov: 1062 BUDAPEST, BAJZA u. 18. MAGYAR ÍRÓSZÖVETSEĞ

Na natečajno delo napišite: ime in priimek, naslov in delovno mesto. Javna razglasitev rezultatov bo konec aprila l. 1992. Nagrada dela bomo objavili v reprezentativni izdaji. Maja leta 1992 bomo najboljša dela razstavili in istočasno priredili literarni večer.

Ocenjevalna komisija bo v vseh kategorijah (pri literaturi posebej pri vsakem jeziku) podelila I., II., III. in posebno nagrado.

I. nagrada: 50 tisoč forintov,

II. nagrada: 30 tisoč forintov,

III. nagrada: 15 tisoč forintov.

Glavni pokrovitelj je Árpád Gönz, predsednik Republike Madžarske. Pokrovitelji: Sándor Koczkás, glavni sekretar Društva pisateljev, Magdolna Supka, umetnostna zgodovinarica, Gábor Bencsik, glavni sekretar Društva novinarjev, János Wolfart, predsednik Urada za narodne in etnične manjšine.

DA SMO MI V
ŠAULO ŠLI...LÜTERANSKE
LITERE

Naši očaki so zapustili poganstvo i gorzeli krščanstvo med leti 800 i 900. Sledkar so prišli Slovenci v Železnoj županiji pod györsko pušpekijo, v Zalskoj županiji pa pod veszprém-sko. Na Kranjskon se je že v 16. stoletji širila evangeličanska vöra. Na Vogrskon je krau Ferdinand II. büu lüteranske vöre i tak so v našoj krajini vogrski grofje tö širili lüteranstvo. Cerkev na Gorenjon Siniki je prišla na lüteranske roké 1627. leta i so go stau lejt obdržali. Pred ton je büu tü dühovnik Ivan Vernjek, o šteroma so zapisali, ka "je vszikdar, gda koli szo Bot-skajovi razbijacske priblišavali, pred szvojim farofom sztojecsí ino sze nyim je naklanjao ino v glasi vino ponújao. Nad spajsznim sztarcom szo sze mimo roslajouci Vougrí zaszmėjali i nyemi nikaj hüdogo nej zadali."

V našoj krajini so na našon geziki najoprvin začnili pisati domanji popevge i škonické lüteranske vöre. Prve z rokauv napisane litere v našoj rejči so najšli v Martjancaj z leta 1643. V ton pismi so martjanski cemešteri prejkдали farne gorice zarande sinom Jurka Ferenceka. Prvi pisatel Fran TEMPLIN je z vogrskoga na slovensko dojobrno "Györski katekizem" 1715. leta Za daset lejt so vödali **Abe-cedarium Szlavenszko, za drobno deco vön szpüscse-no.** Drügi evangeličanski pisatel Mihael SEVER je napiso "Réd zvelicsansztva", štero je bilau štampano na Nenškon 1747. leta. Naš največši evangeličanski pisatel je büu Števan KÜZMIČ, šteri je 24 lej büu dühovnik v Surdi, v Somoški županiji. V 18. stoletji je v tej županiji bilau 11 slovenski vesnic. Sé so zbejšali evangeličange iz naše krajine, ka tü so katoličange nazaj vzeli cerkve. Števan Küzmič je leta 1771 napiso največšo knigo v našon geziki: "Novi

zakon ali Testamentom Gospodna nasega Jezusa Krisztusa zdaj oprvin z grcskoga na sztaro szlovenszki jezik obrnjeni."

MALI
KATECHISMUS,

tauje tou
krátki návuk vöre kerščánfzike
düvno-nigda, po

D. LUTHER MARTONNI
z szvétoga písma vküp zebráni ino
ze droune Deczé volo szpízani.

szái pak
NA SZLOVENSZKI JEZIK
prelofeni.

FINNI viúze chríftus
ta nebefzka virtus
gda bou szodecz justus,
nébo ZEMLO mourje c pro o
i kai vu nyih boude
vúze dóli poTERE.

Štampano vŠavonil vMérzsi HALLA
imenovanom

po
ZEITLER ANDRASL
Aadó 1715.

Tau knigo nej so samo dühovnicke šteli pa núcali. Iz toga Küzmičovoga dela

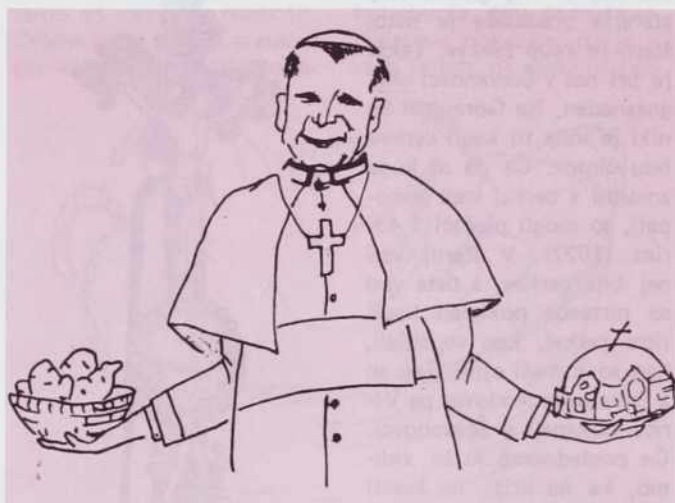
so naši pisateli tö dosta prejkzeli. Njave reči. S tem pa je nej povedano, ka bi vsi eške gnes mogli pisati ranč tak kak Küzmič. Ar se sakši gezik tüdi v pismenosti spreminja i v ni v ednoj kniževnosti ne ostanejo pri geziki svoji prvi pisatelov i tüdi pri njihovi literaj nej.

Zato pa mi porabski Slovenci tö na moremo v naši novinaj Porabje vse tak pisati, kak gučimo. Življenje je več tö nej takše, kak tistoga ipa, da je Küzmič živo. Gnesnaden že hladilnik, televizijo, kosilnico, sesalnik, preproge i drugo vse moderno mamó doma par iži. Té rejči pa nemamo v našon geziki. Če škemo eške tadale slovenski gučati, se moremo te reči navčiti iz knjižne slovenščine, tak kak naši sausadge v Prekmurji.

Marija Kozar

Inda svejta, da smo mi v šaulo šli (leta 1940), smo eno rejč vogrski nej vedli. Par nan je nej tak bilau, ka bi nas starišnja v šaulo sparvajali, sami smo šli. Turbo smo nej mieli, pod pazdjan smo niesli knidja pa irtja. Pa smo dun veseli bili. Radi smo bili, ka se lieko pisati pa štieti včimo.
Kakša je bila naša šaula?

Odrprvin smo se mogli vogrsko rejč včiti. Da smo že malo viedli, tie smo se pisati pa štieti včili. Da smo lagvi bili, tie smo bitja dobili. Školnik je eno tejnko šibo emo, s tisto smo dobili po prsta ali po riti. Mišlite, ka se dja nej dobila? Kaj vi nej! Gnauk se med pojbi (fanti) sejdlá. Nej se dobra bila, pa se nej čüla, ka me je školnik

Školnik je včijo štiri klase, pa gospa leranca (učiteljica) štiri. Starejši, od petoga do osmoga klasa, so zazranka ojdli, mlajši, od prvoga do štrtoga, pa zapodne. Da smo prišli v klas, smo se parkrižili pa smo vsi vküp zmolili eden očenaš pa zdrava bojdi Marija. Tie smo se začnili včiti.

pito, ka je prej rimstji papa (papež) poslo krala Štefana? Dja se nej včasín zastaupila, ka ma pita. Eden pojep mi je pravo, naj povejn, ka krunča. "Krumpič," se prala. Školnitja je tö smej vujšo. Ali tie se takšo kaštigo dobila, ka sen se na cejli žitak navčila, ka je Štefan od papana korono daubo nej krunča"

T. Hirnök

PREJK DEVET KRIŽOV

Na Dolenjon Seniki je najsta rejši človak starejši kak našo stoletje (századunk).

Rackerova mati so se narodili 1899. lieta. Zatok ka so njina mati v Ameriki služili krü, je malo Greti dejdak gora zrano (vzgaljal). Dejdak so bili doma od Svetoga Martina (gniesden je ta ves v Avstriji).

Rackerova mati tak prpovej-dajo o ten, da so oni eštje mali bili:

"Da se mala bila, sva z dejdakom dosta po Štajerskon ojdla. Oni so ma nenški navčili. Slovenski sen se navčila tü na Seniki. V šaulo se štiri lejta tü ojdla, štiri lejta pa v Stankovca. Tie smo se vse vogrski včili. Če smo v šaula nej vogrski gunčali, tie smo mogli desetkrat ali dvajstikrat za štraf napisati: Magyarul beszélék."

Da sa v šaulo isla, tie se že vogrski pa slovenski tö vedla, ka so na grofovskon birtotja (posestvu) bili vogrski pa sloven-

ski kočistja pa delavci. Tisti mlajši so vogrski pa slovenski gunčali. Od nji sen se navčila. Tistoga ipa je v cerkvi tö tak bilau, ka je tü na Dolenjon Seniki eno nedelo nenška mieša bila, dvej nedela pa slovenska, ka je tü tie vieč Slovenov bilau."

1920. lieta se je oženila z Matjašon Rackeron. Mauž je

bil kovač. Seden mlajšov je rodila, dva je že pokopala. Ranč tak kak moža. Mauž je s prve bojne že betežen prišo nazaj. Malarijo je tan daubo. Štiridesetštrtoga lieta na velki petek so bejšali v Ritkarovca. Mauž je tie bijo že na smrt betežen.

V vólko navaula so nej posvečano svejčo najšli. Či (hči) je tie z ednoga borönda (kovčka) naprej potegnila pa pravla: "Mutti, ich hab."

Petdesetšestoga je ona tö odišla. Depa düša go je nej pistila, ka vi mater doma nala. Zazranka (zjutraj) je odišla, večier je že nazaj prišla.

"Dosta se trpala cejli žitak," pravi ta mala žienska, stera še gniesden rada šté (bere). Sploj pa stara nenška knidja. "Dostakrat mi pravijo, ka je tau stari klump. Tau je vrejdnost, tau je nej klump," pravijo Rackerova mati pa pobaužajo stari molitvenik.

MS

MP GORNJI

SENIK-MARTINJE

Po vseh peripetijah in različnih obljubah se je zadnjo soboto vendarle zgodilo. Zapornice med Gornjim Senikom in Martinjem so se dvignile, prehod, pa čeprav začasen, je bil odprt. Tako bo poslej vsako soboto in nedeljo ter ob slovenskih in madžarskih praznikih, in sicer vedno od 7.00 do 19.00.

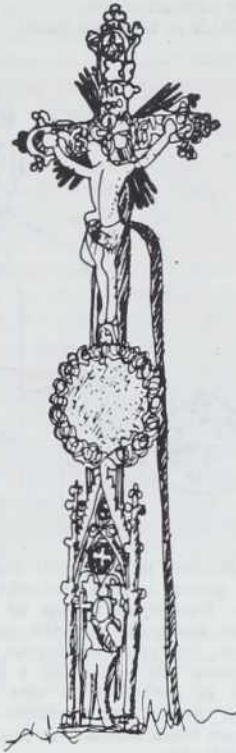
Priprave za odprtje so potekale praktično do zadnje ure, tako, da so mnogi šele v soboto prav verjeli, da se je res zgodilo, kar se je. Tako je bilo tudi z gornjeseniškim županom in predsednikom vaškega odbora v Martinju Martinom Ropošo in Alojzom Kozarjem. Oba skupaj s sovaščani upata, da bo kmalu prišel dan, ko bo prehod odprt vsak dan.

"NAJ POCSIVAJO VU MERI!"

Najlepši je naš cintor, naše graubišče na vsi svécovo. Vsikši grob je puno rauž. Vačer svejče gorijo. Ta šega pri nas je samo šezdeset, sedemdeset lejt stara. Ena strina so mi v Števanovci parpovej dali, ka da so uni mali bili, na vsi svécovo so nej ojdli na graubišče. Nej būu svetek, ranč tak so delali kak drugi delavinden. Na grobi je samo trava rasla, pa pušpang so gorposadili. Doma so dušican parpravili goškicovo pogačo pa vodau. Pa hajligeštricli so spekli.

Cintorge, graubišča v naši vasnicaj so nej gnaka. Najstarejše graubišče je tisto, štero je kauli cerkve. Takše je pri nas v Števanovci eške gnesnaden. Na Gorenjon Siniki je inda tō kauli cerkve būu cintor. Če pa so koga znautra v cerkvi steli pokopati, so mogli plačati 1 forint (1627). V šteroj vesi nej bila cerkev, s tiste vesi so mrtvece pokapali kauli tiste cerkvi, kan so slišali, kan so k meši ojdli. Tak so z Otkauvec, Andovec pa Verice pokapali v Števanovci. Če poglednemo križe, vidimo, ka na križi, na kamli piše, ka je pokojni z Verice, Andovec pa Otkauvec. Slovenčarge so svojo faro tō v Števanovci meli. Graubišče v vesi majo, de pa križi, kamli prauti števanovskoj cerkvi gledajo. Prauti oltari števanovske cerkve. Tak ka če nupridemo na graubišče te ne vidimo, ka ge gorispisano na križe. V Ritkarovci majo cintor. Križi tavō na brejg gledajo prauti staroj fari, farnoj cerkvi v Vélíkij Dolencij, štera je zdaj v Sloveniji. Cintor na Dolenjon Siniki je zdaj par grajnci. Na Dolenjon Siniki so cerkev zozidali 1821. leta. Pred ten so lidgé v Sveti Martin ojdli k meši. Tan je bila fara Senčarov. Tak ka križi na cintori tō prauti stari fari gledajo, nej prauti cerkvi na Siniki.

Na Gorenjon Siniki pa v Sakalauvci je nauvi cintor, je nauvo graubišče. Na Gorenjon Siniki kauli stare cerkve več nej bilau mesta, zato so pokapali tadale v "Masarino trnje". Sakalausko ves pa so Törki 1664. leta porušili. Stara ves je bila paulek Verice, v Jaminaj. Edna iža je samo ostala, Borovnjakina. Uni so dugo cū sakalauskoj vesi slišali, zdaj sa cū Verici držijo. Sakalauski pa gorenjeseščarski grobi, križi tak stogijo,

ka sunce vsigdar pokojnoma v obraz sije. Tau je tō stara šega. S ten so lidge poštanjé dali sunci pa svojin starcon.

Inda so nej kinčali grobe. Njali so, aj trava nuzarasté grob. Ništérni so gorposadili pušpang aj pa trnovu raužo. Sledik so križe postavili z lasá. Križ je lidi opominal na Kristošovo smrt. Na tau, ka vsikši more nositi svoj križ v življenji s potrplenjon. Vūpanje na goristanenje tō kaže té križ.

Pred 150-ami lejtami so začnili postavlati železne križe. Takše lejpe stare žalezne križe eške vidimo pri nas tō. Na črno pa srebrno so pofarbaní. Na križi je razpatké, Marija ali angelge. Na mali tabljaj je bilau gorispisano ime pokojnega.

Inda svejta so lidgé veuke kamle dejvali na grobe. S ten so se steli braniti prauti tome tō, ka bi mrtvec nazaj odo. No, pri nas so sprva samo lasene pa žalezne križe meli. Pred stau lejti pa so začnili postavlati križe s kamla tō. Na Gorenjon Siniki je en lejpi stari kamen, eno veuko sarcé s kamla, s šteroga križ vōstogi. Srcé je lubezen, daržina pa Jezošovo srcé tō znamenuje. Sledik so samo malo sárce vōsklesali na križi, aj pa so samo gornamalali srcé. Največkrat pa vidimo na križi razpatké aj pa samo križ. Večkrat so gornamalali raužmarin. Sploy pa, če je mladi pojep būu pokojni aj pa mlada dekla pokojna.

Na kamli več kak stau lejt gorstane, ka so gornapisalí. S toga leko vidimo, keuko žensk, moškov, mlajšov so pokopali v vesi. Keuko so bili stari, da so mrlí. Pa tau tō, keuko lūdi je v enon grobi pokopano, pa če so žlata bili. Žena pa mauš, starci z mlajšami, sestre pa bratke. Lejpi stari kejpi so tō leko na križi. S toga zvejmo, kak so naši starci vōgledali, kak so bili gornaravnani.

Na kamli se vidi tō, če je būu pokojni Sloven, Nemeč aj pa Vogrin. Na Dolenjon Siniki je največ Nencov pokopani. Nenske reči so na ništérni kamlaj na Gorenjon Siniki tō. Največ pa je slovenske rejči. Bilau. Do šezdeseti lejt. Najbole nauvi kamli so vse vogrski napisani. Eške tisti, štere so iz Slovenije parpelali. Na stari kamlaj eške tak piše, ka:

"Nepozabléna tivárisica... kubléni tiváris...lúbléna zse-na...szrečsamo sze... pokoj vecsni Amen."

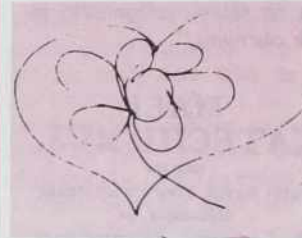
Marija Kozar

NAŠE PESMI (10)

DOBER VEČER

Dober večer mamica,
kaj pa dela vaša čej?
V malož iži sama spi,
pa se gé nika ne godi.

Ona srca takšega,
kaj ne lūbi vsakšega,
samo li (j)edno raužico,
lejpoga mladoga lagena.

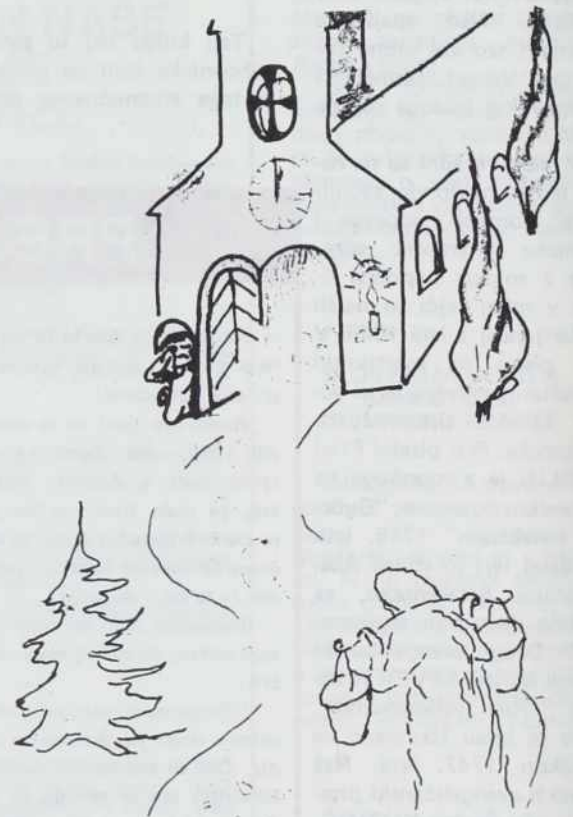
Cingular sam stejla, zdaj
pa moj'ga liblenoga nega nazaj,
če je pa (j)on čameren zdaj,
vej ga pa mena nej tarbej.

(Slovenska ves)
— mkm—

KANTE SKUNZE

V ednoj vesi je živala ena deklična. Rano je svojo mater zgabila, zatok je sigdar djaukala. "Samo če bi ešče gnauk svojo mater vidla." je sigdar zdihavala.

Na vsi svécovo vnoči v dvanajsto vōra so pokojne dušice k meša šlé. Deklična se je v cirkvi za dvera skrila. Dušice so šle v cirtjev. Deklična vidi, ka je najslednja njena mati. Teško odji, ka v sikso rutfej eno puno kanto nesé.

Deklična si nej mogla misliti, ka vi tau bilau, ka njena mati tak težko vlačí. Da je meša minaula, so dušice mogle nazaj titi. Mati je par dveran stanila pa zaglednila svojo či. Da je vidla, kak ji skunzé tečejo, je etak prajla (reklaj): "Dejte mojo, ne djauči tak dosta, ka s tejn namé kaštigáš. Vidiš té kante? Tau so tvoje skunzé. Kak dugo š ti djaukala, tak dugo mo dja tvoje skunzé nosila."

Deklična je domau išla pa vieč nej djaukala. Da vi se ji skunzé pistile, si je sigdar zmislila na svojo mater pa na kante s skunzami.

NAŠE DOMAČE ŽIVALI

Mi imamo doma razne domače živali. Navadno jih krmimo zjutraj in zvečer. Pri tem delu pomagam tudi jaz. Poleti imamo majhne piščančke. Ti so navadno vedno kje na toplem, da jih ne zebe. Krmimo jih z drobnim prosom, ker debelejših žit še ne morejo jesti. Ko pa nekoliko zrastejo, grede že sami na travnik, si iščejo hrano in jedo skupaj z drugimi kokošmi. Ven jih spuščam navadno jaz in se jim zelo veselim. Rada jih tudi opazujem.

Ko pa taki piščančki že zelo zrastejo, nam nesejo jajca. Takrat pazim, kje imajo gnezda. Ker jih starej-

še kokoši rade odganjajo, si iščejo gnezda marsikje.

Rada imam tudi pse. Psica svoje mladiče zelo čuva in je dobra mati. Če so majhni psički v nevarnosti ali jih kdo ovira, jih mati psica odnese drugam.

Svinje pa že počasi pripravljamo za koline. Tako jih tudi krmimo, da bodo večje. Na dan kolin pa svinji za zakol ne damo hrane, da sta želodec in črevesje bolj prazna.

Jaz imam rada vse te domače živali. Če imam čas, jih vedno opazujem in tudi krmim.

Livija Lepoša
OŠ 2, Monošter

TESTIRANJE PRVOŠOLČKOV

V začetku avgusta je Porabje obiskala dr. Albina Lük-Nečak, predstavnica Pedagoškega inštituta iz Ljubljane. Z njo smo se dogovorili o testiranju učencev I. razredov, ki se učijo slovenski jezik.

Testiranje bo na treh porabskih šolah v oktobru in zajema predvsem prepoznavanje predmetov, poimenovanja itd. S testom bomo ugotovili začetno prepoznavanje predmetov. Podobno testiranje pa bomo opravili tudi ob koncu šolskega leta, ko bomo primerjali obseg pridobljenih sposobnosti poimenovanja predmetov in njih prepoznavanje.

Dr. Nečakova se je oglasila tudi na Zvezi Slovencev v Monoštru, kjer so govorili o izvedbi testiranja in njegovem programu.

VEŠ - VEM

ALI VEŠ, DA SO TUDI ZELENA JAJCA?

Rjava, bela ali morda zelena jajca — barva ni pomembna. Gre tako ali tako samo za lupino, okus in vitamine pa ima vsako jajce, ne glede na barvo.

Barva lupine je odvisna samo od sorte kur (kokoši). Zelena jajca nesejo araukanske kokoši. Araukanci so in-

dijansko pleme v srednjem in južnem Čilu. Ko so ljudje odkrili ta jajca, so začeli veliko propagando in razlagali, če bo kdo jedel taka zelena jajca, bo bolj zdrav, češ da imajo manj holesterola. No, pozneje so raziskave pokazale, da je v vseh jajcih, ne glede na bar-

vo lupine, skoraj po 300 miligramov holesterola.

Najbrž si niste mislili, da je v rumenjaku več beljakovin, kot v beljaku. V rumenjaku je tako skoraj vse, kar je koristno za nas. V njem so vitamin A, lecitin, rudnine, kot so železo, kalij, kalcij in magnezij. Te hranilne snovi telo izkoristi skoraj 95-odstotno. Ima pa

jajce sorazmerno malo, le 84 kalorij.

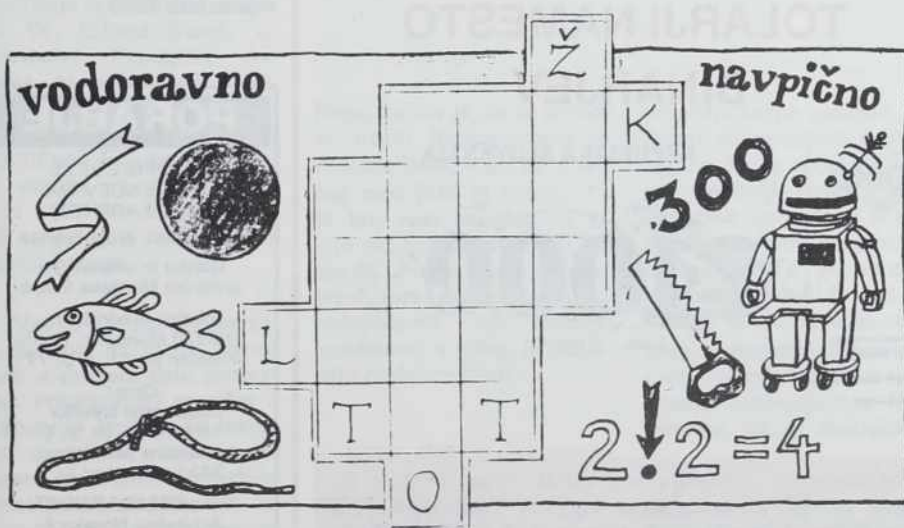
Tekne nam predvsem sveže jajce. To pa ugotovimo, če ga položimo v slano vodo. Če obleži na dnu posode, je sveže. Starejša jajca se postavijo pokonci, stara pa splavajo na površje.

Jajca seveda tudi dihajo. Vsako jajce ima več kakor 10.000 por, zato jajc ne hranimo blizu rib ali sira.

PREGOVORI O MAČKI

- Če stopiš mački na rep, zacvili.
- Če mačke ni doma, miši plešejo.
- Čeprav mačka spi, je treba pokriti lonec.
- Kdor ne hrani mačke, hrani miši.
- Varuj se mačk, ki spredaj ližejo, zadaj praskajo.

MALA SLIKOVNA KRIŽANKA

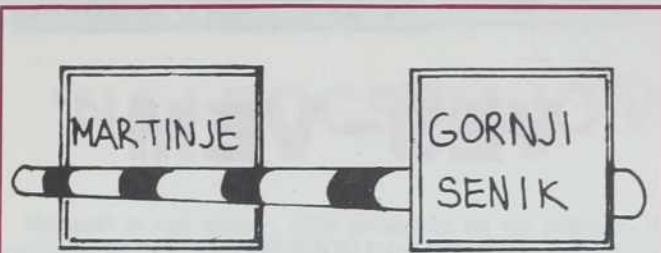

Rešitve pošljite na naslov uredništva do 9. novembra.

DRAGI OTROCI!

V Monoštru na 2. osnovni šoli si lahko ogledate risbe Andreje Dolgos. Risbe duševno prizadetega dekleta vam bodo blizu, kajti popeljale vas bodo v svet pravljic.

DEZINFORMACIJE

Iz neuradnih virov smo zvedeli, da sta konec oktobra leta 1990 predsednika Madžarske in Slovenije prestopila državno mejo pri Gornjem Seniku.

Od takrat je minilo 358 dni, mejnega prehoda pa še ni. (Je bil to ilegalni prestop?)

KATE(D)RA?

Najbrž je nekaj narobe z mojo "jezikovno performanco", še bolj pa "z jezikovno percepcijo" polemika, ki sebe imenuje Katedre za slovenski jezik in književnost v Sombotelu — če smem tudi jaz z navadnim imenom in priimkom povzeti te domisljave in puhle tujke po prevzvišeni ustanovi.

Gre namreč za to, da sem v 14. št. našega Porabja pisal o tem, kaj se to pravi, da po novem nekateri porabski učitelji slovenščine v okviru svoje službene dolžnosti enostavno ne grejo na izpopolnjevanje v Maribor, ko pa so med njimi tudi taki, ki še za srednješolskega dijaka ne bi bili bogvekaj. Bolj kot njihovo, milo rečeno pomanjkljivo znanje, sem bičal njihov zabušantski odnos. Tistih namreč, ki so najslabši, istočasno pa jim je strokovno izpopolnjevanje deveta briga.

Nameste tega pravi katedra (glej ga hudirja, nežive stvari, pa znajo celo govoriti in pisati!) v 17. št. Porabja, da jaz širim zlohotne vesti v zvezi s slovenskimi učitelji. Kolikor vem, nisem metal vseh učiteljev v isti koš, kritiziral sem samo bleferje. To sem "performiral" tako, da naj mi tega mojega "kritikarstva" ne zamerijo tisti učitelji, ki so izjeme. ("Ekscepcije", če je tako mogoče bolj razumljivo za tako zelo učene ljudi.)

Draga gospa Katedra! (Saj ste ženskega spola, kajne? Že tudi zaradi tega, ker je beseda katedra "v femininumu".) Nisem prepričan, da vašega kvaziznanstvenega igračkjanja s tujkami vsi vaši "profesorji" na vaši katedri razumejo. Zato pa ni lepo, če se podpisujete v imenu vseh. Po drugi strani se jaz kot normalen človek iz mesa in krvi rad pogovarjam, razpravljam, dopisujem ravno tako z normalnimi ljudmi, ne pa z nekimi fantomi. To skrivanje za ustanove, katedre, centralne komiteje me spominja na našo slavno preteklost, kar je deloma tudi razumljivo, saj je del katedre bil prav v intimnem odnosu z zmagovito partijo, ki so jo pred kratkim celo v SZ prepovali.

Da ne bom predolg. Svojo gloslo, nad katero je tako ogrožena člankarica katedra, sem naperil torej proti tistim (in samo proti tistim!) lenim porabskim učiteljem, ki so se letos poleti kar požvižgali na to, kako vestno in neutrudljivo se pripravljajo profesorji Univerze v Mariboru, a da bi jim vsaj malo pomagali. Skratka, nisem neposredno kritiziral katedre — čeprav je "kavzalna korelacija" med uspešnostjo porabskih učiteljev in "performanco" učiteljev na katedri v smislu pregovora, da kakršna mati, taka hči —, bom

pa z veseljem razgrnil svoje misli o njej, če bi to katedro količkaj zanimalo. Naj me le obvestijo.

Se o "banalizaciji neke jezikovne napake pri nekem čitelju. ... o za lase privlečenih primerih". Draga gospa Katedra! To da so v diplomski nalogi nekega vašega študenta kar mrgoleli primeri kot "odšel je hiša v", namesto "odšel je v hišo" pod vplivom madžarščine, niso banalne napake, ampak lep primer (ali bolje grd?), da študent po štirih letih študija na Katedri za slovenski jezik in književnost enostavno ne loči indoevropskih jezikov od nekega ugrofinskega! Ta primer sem "si kar sposodil" — kar sam od sebe, ko sem se neko celo poletno noč zabaval z "diplomsko nalogo" in bentil, ker se je pač vašemu absolventu preveč mudilo — zaradi vaših počitnic. (Lahko se imam za srečnega, ker se je z "diplomskimi nalogami" celo več vaših študentov obrnilo name.) Prejšnjemu sem na listek napisal, da naj v prihodnje nikomur ne izda, da je študiral slovenščino, pa naj se raje ukvarja s kakim drugim poslom, ki ga bo bolj veselil. Danes baje tudi ta ugrofinski specialist s posebnim oziranjem na slovenščino poučuje slovenščino in mu je figo mar nek brez zveze seminar v Mariboru. O njegovi narodnostni zavesti pa toliko, da se na tisti šoli, na kateri "poučuje" našo materinščino, namesto 16 prvošolčkov, ki so po rodu Slovenci, učijo le trije slovensko. Pa še ti od njega!

V desetih letih res niste nič opazili?! Potem pa mogoče res nič niso krivi ti ubogi šolniki v Porabju in je "s performanco" nekaj narobe nekje drugje?!

Francek Mukič

P.s.: Temu svojemu članku sem tudi jaz priložil kratko pismo urednici v madžarščini — tako kot predstojnik Katedre za slovenski jezik in književnost, dr. Karel Gadanji, ki je v zbrani madžarščini zahteval od slovenske urednice slovenskega časopisa, da se objavi članek, ki ga je dal napisati s svojo gospo Katedro iz Potemkinove vasi. Upam, da bo tudi meni ugodeno.

Fr. M.

SPAUVAD

V edni vesi sa prpravlajo na veliko spauvad. Naša Rozinka je zatoga volo sploj nemirna, furt ji samo tau na pamati odi, kak ona skauz pride par spauvadi. Den je prišo, Rozinka ze tan klečé pred gospaudom v spovedarnici. Vsefale greje guči: "Lažala sa, tikvi sa kradnila od sausada, prklinjala sa pa tak tadala."

Gospod so do tejamau lepau poslušali, poten so go pitali: "Rozinka, moža si nej znaurila?"

Rozinka si misli: "Na, tu je, zdaj té greje tu moran ovditi."

NIKA ZA SMEJ

Gospod, žau mi je, nistar-nokrat sa ga znaurila. Tau je istina."

Gospaud pa na slednje pravijo: "Zmoli pet očanašov, pet zdrava marij pa telko svejč prnesi v cirkev, kelkokrat si moža znaurila."

Rozinka je boga zmolila, pa zravan v bauto dé po svejče. Svejče nakladé na talidja (samokolnico) pa pela f cirkev. Sreča gospauda. Gospaud z glavo migajo pa pravijo: "Rozinka, Rozinka, tau je strašno dosta."

Rozinka pa pravi: "Po štani gospaud, tau je eštje nej vse. Eštje dvakrat prpe-lan."

I. Barber

Pred nedavnim sta se poročila Katarina Hirnök iz Sakalovec in Davor Munda iz Ormoža. Mladima zakoncema želimo na skupni življenjski poti vse najboljše!

TOLARJI NAMESTO DINARJEV

Samostojna Slovenija ima od 9. oktobra novo denarno enoto, ki se imenuje TOLAR. Natisnjena je v bankovcih od ena do tisoč, kovancev ni. Kratica je SLT. Ena nemška marka stane 32 tolarjev. Tako se imenujejo tudi boni, ki bodo v naslednjih mesecih plačilno sredstvo.

... DO MADŽARSKE

NA MADŽARSKEM VEDNO VEČ BEGUNCEV

Število hrvaških beguncev na Madžarskem se nenehno povečuje. Na začetku oktobra jih je bilo več kot 35 tisoč. Le šest tisoč jih je zaprosilo za namestitev v begunskih taboriščih, drugi so pri znanjih in sorodnikih.

V porabskih vaseh je v prvem tednu oktobra potekala zbiralna akcija suhe hrane in obleke. Pobudniki so bili uradi županov. Za prevoz v begunsko taborišče v Szigetváru je poskrbela Zveza Slovencev na Madžarskem.

DOBRODELNI KONCERT

26. oktobra bo v Hrvatskem Židanju dobrodelni koncert za pomoč pribeglim iz Hrvaške. Prireditev, na kateri bodo sodelovali tudi porabski Slovenci, organizira Gradiščansko hrvaško kulturno društvo. Pokrovitelj prireditve je poslanec skupščine Madžarske, Vilmos Horvath, ki je tudi sam Hrvat.

DARILO NAJSTAREJŠIM OBČANOM

Ob svetovnem dnevu starejših občanov je urad župana na Dolnjem Seniku obdaril tri najstarejše prebivalke vasi, in sicer Marijo Škapper, Terezijo Talaber (obe sta rojeni leta 1907) in Margito Racker, ki je rojena leta 1899.

PORABJE

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica Marijana Sukič

Naslov uredništva: H-9970 Monošter, Széll Kálmán tér 11, p. p. 77

Cena:

posamezna številka 10 forintov oz. SLT, celoletna naročnina 240 forintov oz. SLT

Tisk: SOLIDARNOST, Arhitektka Novaka 4 69000 Murska Sobota, Slovenija

Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo.